

anderhalf kilo per persoon per week; dat was niet veel meer dan twee aardappelen per dag! In verschillende plaatsen kwam het tot relletjes; marechausseposten werden uitgezet om te verhinderen dat de stadsbevolking op het platteland aardappelkuilen ging plunderen. Bij Rotterdam werd het eiland IJsselmonde geheel geïsoleerd. In Den Haag, vermoedelijk ook elders, werden in volkswijken broodkarren bestormd en leeggehaald.

Niet zonder bezorgdheid zagen de autoriteiten de dagen van 10 tot 14 mei '41 naderen. Tijdens de Februaristaking was in Amsterdam en omgeving duidelijk gebleken hoe men over de bezetter dacht; nadien hadden zich ook elders incidenten voorgedaan. Op Overflakkee was het op 1 maart tot een grote vechtpartij gekomen met een patrouille van de *Wehrmacht* en een week later was er een *Kommando* van de Duitse *Ordnungspolizei* uitgescholden dat als versterking naar het eiland gestuurd was; bij wijze van represaille waren toen ruim honderdtachtig mannelijke inwoners van Sommelsdijk die tussen de achttien en dertig jaar oud waren, gearresteerd en een maand lang in het concentratiekamp Schoorl opgesloten. Eind april was aan de gemeente Utrecht wegens anti-Duitse demonstraties een boete van f 50 000 opgelegd. Daar kwam bij (en het feit was de Duitsers niet onbekend) dat in de lente van '41 nieuwe uitroepen en gebaren in zwang raakten die stuk voor stuk getuigden van vertrouwen in Duitslands nederlaag. De lettercombinatie 'O-z-o' ('Oranje zal overwinnen') was al in de herfst van '40 populair geworden; ze werd in de lente van '41 zo vaak in advertenties gebruikt, zij het in schijnbaar onschuldige aankondigingen ('Onze zuurkool overheerlijk' bijvoorbeeld, en dan werden de letters O-z-o vet gedrukt), dat de *Presse-Abteilung* spoedig deed weten dat zij niet alleen tegen de stellers van dergelijke advertenties zou optreden maar ook tegen de directies van bladen welke ze opnamen. Populair werd ook de groet 'hallo', maar dan als afkorting van 'hang alle laffe landverraders op!' Het dragen van afbeeldingen van levende leden van het Oranjehuis (menigeen droeg een zilveren munt waarin de beeldenaar van koningin Wilhelmina uitgezaagd was) werd begin mei verboden; onmiddellijk nadien ging men er toe over, militaire knopen waar de Nederlandse leeuw op stond, als patriottisch insigne te dragen. Moest dat niet óók verboden worden? In de vergadering van de vijf procureurs-generaal met de leiding van het departement van justitie zei de procureur-generaal bij het Haagse gerechtshof, de NSB'er mr. R. van Genechten, 'dat een dergelijk verbod toch weinig uithaalt daar, zodra het ene wordt verboden, het andere weer wordt bedacht.'¹

¹ Vergad. p.g.: Notulen 15 mei 1941, p. 5. Het desbetreffende verbod werd eind juni uitgevaardigd, gevolgd door het verbod, rood-wit-blauwe vlaggetjes als fietsvlaggetjes te gebruiken.